

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Het woord is aan de historici'

Sijbrand, Linda

Citation

Sijbrand, L. (2008). Het woord is aan de historici'. *Leidschrift : Historisch Terrorisme. De Ervaring Met Politiek Geweld In De Moderne Tijd*, 23(April), 221-223. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/73095>

Version: Not Applicable (or Unknown)
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/73095>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

'Het woord is aan de historici'

Terroristen en hun bestrijders, vroeger en nu
Isabelle Duyvesteyn en Beatrice de Graaf ed.
Boom, Amsterdam; 2007; 178 pp.;
ISBN 97890850664251; € 19,50; met 16 pagina's illustraties

Onze wereld is in handen van de terroristen: niet zozeer door de daadwerkelijke dreiging die ze vormen, maar vooral door de angst die ze teweeg brengen. De hele samenleving wordt ingezet om terrorisme te bestrijden, en iedereen heeft er wel iets over te zeggen: van de gewone man tot politici, inlichtingendiensten en experts. Er wordt veel onderzoek gedaan door sociale wetenschappers, maar er is nog te weinig aandacht voor historisch onderzoek naar terrorisme. Het doel van de bundel *Terroristen en hun bestrijders* is om aan te tonen op welke manieren de geschiedwetenschap bij kan dragen aan het begrijpen en bestrijden van terrorisme. In de acht artikelen die de bundel rijk is worden terroristische gevallen uit het verleden besproken, om zo het huidige jihadistische terrorisme te plaatsen in zijn historische context. De redactrices willen laten zien dat het geen geheel nieuw verschijnsel is, om zo te ontkomen 'aan de waan (of zelfs paniek) van de dag' (p.8).

De bundel is ontstaan naar aanleiding van een conferentie georganiseerd door het Instituut Geschiedenis van de Universiteit Utrecht in samenwerking met het Instituut Clingendael op 18 mei 2006, met als onderwerp de relatie tussen terrorisme en contraterrorisme in de geschiedenis. De redactie bestaat ten eerste uit Isabelle Duyvesteyn, verbonden aan het Instituut Geschiedenis van de Universiteit Utrecht. Haar onderzoeksgebied is militaire geschiedenis, en de afgelopen jaren is zij zich ook bezig gaan houden met het bestuderen van terrorisme. De tweede redactrice is Beatrice de Graaf, die sinds juli 2007 verbonden is aan het Centre for Terrorism and Counterterrorism (CTC) van de Campus Den Haag. Haar specialisme is de geschiedenis van Duitsland en de geschiedenis van linkse bewegingen.

De redactrices hebben gekozen voor een brede opzet. Niet alleen bevat de bundel een breed scala aan onderwerpen die zoveel mogelijk periodes, gebieden en thema's bestrijken, ook stellen zij zichzelf meerdere eisen. Zij willen een bijdrage leveren aan het huidige debat omtrent terrorisme en contraterrorisme, bestaande inzichten kritisch benaderen en

verschillende misstanden in het huidige (historische) onderzoek naar terrorisme aanpakken. Gelukkig hebben de redactrices gekozen voor één centraal onderwerp, te weten de wisselwerking tussen terroristen en hun bestrijders. Dit onderwerp zorgt ervoor dat de bundel één geheel blijft, en goed aansluit bij de maatschappelijke vraag. Tevens blijkt het een interessante invalshoek om terrorisme beter te begrijpen.

De artikelen zijn zonder uitzondering helder van stijl en opbouw, wat de bundel goed leesbaar maakt. De meeste artikelen zijn casestudies. Zo behandelt David Onnekink het katholieke terrorisme in het vroegmoderne Engeland. Hij stelt de vraag hoe het katholieke radicalisme heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van de vroegmoderne Engelse staat en maatschappij. Niek Pas geeft een overzicht van terrorisme tijdens de Algerijnse onafhankelijkheidsoorlog, van de kant van de Algerijnen, de *pieds noirs*, en voornamelijk van de kant van de Franse overheid. Bob de Graaff schrijft over het revolutionaire terrorisme in Rusland in de negentiende eeuw. Hij staat uitgebreid stil bij de wisselwerking tussen de Russische literatuur uit die periode en de terroristische praktijk. De wisselwerking tussen ideologie en praktijk wordt ook behandeld door Jacco Pekelder in zijn artikel over de ontwikkeling van de stadsguerrilla in Latijns-Amerika, en de overname van dit concept door westerse radicale bewegingen. Beatrice de Graaf gaat in haar artikel uitgebreid in op het belang van een gemeenschappelijk wereldbeeld bij terroristen en hun bestrijders. Waar een dergelijk gedeeld wereldbeeld bestaat, zijn contraterroristische maatregelen veel effectiever. Zij bespreekt dit aan de hand van voorbeelden van links terrorisme in de jaren zeventig (de RAF, de Rode Jeugd en de Rode Brigades). Frans Willem Lantink geeft geen casestudy, maar hij gaat in zijn artikel op zoek naar de continuïteit van het terrorisme in de moderne tijd. Door terrorisme te beschouwen als een ‘tegenideologie’, een reactie op de staatsmacht, kun je de ontwikkeling van terrorisme analyseren vanaf de Franse Revolutie. Hierbij merkt hij op dat het onderscheid tussen terrorisme en staatsterreur in vele gevallen niet opgaat.

De laatste twee artikelen zijn geschreven vanuit de invalshoek van de veiligheidsdiensten. Dit is een essentieel onderdeel van de poging om te opereren op het snijvlak van wetenschap en praktijk. Paul Abels behandelt het Nederlandse contraterrorismebeleid vanaf 1973. Hij zingt de lof van de ‘Dutch approach’: het streven naar geweldloze oplossingen zolang dit mogelijk is. Het laatste artikel in de bundel, geschreven door een AIVD-medewerker, geeft een zeer helder overzicht van de huidige ideeën binnen

de AIVD over het ontstaan van radicalisering en jihadisering. De enige bron waarnaar verwezen wordt is echter het AIVD-rapport *De gewelddadige jibad in Nederland*.¹ Een complete afwezigheid van een notenapparaat in beide documenten geeft aan wat het probleem is wanneer wetenschappers en inlichtingendiensten samenwerken, namelijk de onmogelijkheid tot het controleren van bronnen.

In zijn inleiding geeft de anonieme AIVD-medewerker aan dat het onderzoek naar jihadistisch terrorisme meestal terecht gecentreerd is op het onderzoeken van ‘de historische wortels van de radicale islam in de islamitische wereld’. Toch wil hij ‘in het kader van deze bundel en *for the sake of argument*’ (p.130) ook aandacht besteden aan parallellen met de Europese terroristische bewegingen. Helaas komt hij hier pas weer in de laatste pagina’s van zijn artikel op terug, en blijft het bij enkele opmerkingen. Er worden geen concrete voorbeelden aangedragen van een wisselwerking, op ideologisch of praktisch niveau, tussen westerse en islamitische radicale organisaties. Dit is jammer, want dit had de climax van de bundel kunnen zijn. Bovendien is het een intrigerende vraag. Door deze vraag rond te laten spoken in het hoofd van de lezer is het doel van de bundel echter wel bereikt: de wil om deze materie verder te onderzoeken is geboren.

In de conclusie proberen de redactrices de verschillende gevolgtrekkingen uit de artikelen bij elkaar te brengen. De meest opvallende conclusie is dat contraterrorisme meestal leidt tot vermeerdering of verandering van terrorisme, maar niet tot een beëindiging ervan. Terrorisme op zich is meestal nauwelijks effectief, maar de gevolgen van contraterrorisme zijn vaak veel ingrijpender. Het is dus zaak goed na te denken over contraterrorismebeleid, met alle middelen die we tot onze beschikking hebben.

De bundel bestaat uit een interessante verzameling voorbeelden hoe terrorisme benaderd kan worden vanuit de geschiedwetenschap. Hierdoor is het een goede kennismaking met het onderwerp welke nieuwsgierigheid opwekt, en mijns inziens met succes oproept tot meer aandacht voor historisch onderzoek naar terrorisme. Zoals de redactrices hun bundel besluiten (p.147): ‘Het woord is aan de historici.’

Linda Sijbrand

¹http://www.nederlandtegenterrorisme.nl/uploads/publicaties/de_gewelddadige_jihad_in_nederland_2006.pdf, geraadpleegd 27 december 2007.